

1. Či je mu známe, že vo východoslovenských okresoch orgány OBZ zakročujú proti civilnému obyvateľstvu, keď áno, na základe akých predpisov?
2. čo mieni podniknúť, aby prípad neslýchaného odvlčenia a trýznenia Andreja Maťaša-Valka bol urýchlene a nestrane vyšetrený a vinníci príkladne potrestaní?
3. aké opatrenia mieni urobiť v záujme konsolidácie pomerov na východnom Slovensku, aby v budúcnosti boli znemožnené podobné prehmaty orgánov OBZ a tým bola posilnená dôvera občianstva v právny poriadok a že existuje osobná a majetková bezpečnosť?

Praha, dňa 18. júla 1946.

Dr Vagašský, Zavacký,
dr Lettrich, dr. Kempný, dr Josko, inž. Styk, Viboch, dr Kočvara, ing. Filo, Mjartan, Matrka, Vyškovský, dr Böhm, Rožnay, dr Franek, dr Hodža, Cvinček, Horváth, Kulichová-Sutórisová, Žiak, Haško, Baláž, Linczenyi, Daxner, dr Ševčík, dr Belluš, Brieška, Blaško, dr Bugár.

Digitální knihovna. Ústavodárné NS RČS 1946 – 1948 – Tisky, 1. schůze, Úterý 18. června 1946

Dokument č. 77

Odpoveď ministra národnej obrany L. Svobodu vo veci hrubého násillia voči predstaviteľovi Demokratickej strany v Giraltovciach zo strany bezpečnostných orgánov.

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé 1946.

2. zasedání

226.

Odpověď

**ministra národní obrany
na interpelaci poslanců dra. Vagašského a Zavackého (tisk 39),
ve věci orgány OBZ zbitého a mučeného Andreje Maťase-Valko z Giraltovců.**

Ministerstvo národní obrany nařídilo ihned, jakmile zvědělo o události v Giraltovcích, přesně podle platných předpisů vojenského trestního soudního řádu vojenskému prokurátoru v Košicích, aby zahájil příslušné trestní řízení, ježto vzešlo podezření z protiprávních činů osob podléhajících vojenské trestní soudní pravomoci.

Vojenský prokurátor v Košicích skutečně také podle tohoto rozkazu již 12. července 1946 zahájil zatímní pátrání proti neznámému pachateli podle § 137 v.(ojenského) tr.(estního) ř.(ádu)

Tímto pátráním bylo pak zjištěno, že

1. podezřelí ze zajištění a z týrání Andreja Maťase-Valko jsou npor. partyzán Juraj Štim a čet.(ař) partyzán František Šuhada,

2. podezřelí z týrání jmenovaného během jeho eskortování z Giraltovců do Humenného jsou svob.(odník) Michal Maďar a voj.(ín) Jaroslav Řeháček,

3. napomáhání k ad 1) a ad 2) uvedeným trestným činům se zúčastnil štábní strážmistr Josef Imrich

II. Poněvadž však pátráním bylo zároveň zjištěno, že npor. partyzán Štim a čet.(ař) part.(yzán) František Šuhada nejsou v činné vojenské službě a že tudíž nepodléhají vojenské trestní

soudní pravomoci, byly příslušné trestní spisy proti Štimovi a Šuhadovi postoupeny státnímu zastupitelství v Prešově k jejich dalšímu stihání.

Proti svob.(níku) Maďarovi a voj.(jínu) Řeháčkovi, jakož i proti stržm.(istrovi) Imrichovi bylo pak podle výsledků pátrání zahájeno podle vojenského trestního řádu soudní vyhledávací řízení pro podezření ze zločinu spoluviny na zločinu bezprávného obmezování osobní svobody člověka podle §§ 11, 371 v.(vojenského) tr.(estního) z.(ákona) a pokud jde o voj.(ína) Řeháčka ještě pro podezření ze zločinu těžkého poškození na těle podle § 431 v.(vojenského) tr.(estního) z.(ákona) a přestupku urážky podle § 1 zák. č. 108/1933 Sb. Po skončení tohoto vyhledávacího řízení byla podána žaloba vojenským prokurátorem v Košicích na svob.(odníka) Maďara a voj.(ína) Řeháčka právě pro tyto uvedené trestné činy. Hlavní přelíčení na základě této žaloby bude konáno v nejkratší době. Pokud jde o stržm.(istra) Imricha bylo od stihání upuštěno pro nedostatek skutkové podstaty, ježto bylo zjištěno, že činnost stržm.(istra) Imricha nezakládá žádnou skutkovou podstatu nějakého trestného činu.

K jednotlivým bodům interpelace po vykonaném přísném šetření mohu uvést toto:

Ad 1) a ad - 3):

Nejistil jsem, že by některý z vojenských orgánů překročil meze své pravomoci a že by neoprávněně zakročoval proti civilním osobám a zasahoval do kompetence jiných úřadů, zvláště úřadu NB. V tom směru vydala vojenská správa znovu příslušné rozkazy a pokyny. Pokud pak jde o případ v Giraltovcích, bylo nesporně zjištěno z výsledků dosud vykonaného trestního řízení, že žádný vojenský orgán k zajištění Maťaše-Valko žádný příkaz nevydal a ani vydati nemohl. **Naopak bylo zjištěno, že byli to právě vojenští orgánové, kteří první poskytli ztýranému pomoc a také zakročili proti pachatelům.**

Z výpovědí npor. part.(yzána) Štima a čet.(aře) part.(yzana) Šuhady, jakož i z ostatního spisového materiálu provedeného trestního řízení bylo nesporně zjištěno, že Štim i Šuhada zajištění jmenovaného Maťaše-Valko provedli svémocně a na vlastní pěst. Nemohu sice předbíhat výsledkům hlavního přelíčení, ale již dnes je z trestních spisů zřejmé, že k účasti svob.(odníka) Maďara a voj.(ína) Řeháčka v tomto případě došlo jen v důsledku shody náhodných událostí.

Svob.(odník) Maďar a voj.(ín) Řeháček dostali jen rozkaz k eskortování SS-manna Kočiše ze stanice NB v Giraltovcích a nikoliv k eskortování Maťaše-Valko. Eskortování Maťaše-Valko provedli svob.(odník) Maďar a voj.(ín) Řeháček bez jakýchkoliv rozkazů a účasti nejen svých představených, nýbrž i bez rozkazů a účasti jakýchkoliv jiných vojenských orgánů. Učinili tak jen na rozkaz npor. part.(yzana) Štima a čet.(aře) part.(yzana) Šuhady, kteří se v kraji pohybovali neoprávněně ve stejnokroji a s odznaky čs.(československé) armády a nebyli tedy k vydání takového rozkazu oprávněni, ježto vojenskou činnou službu nevykonávají.

Ad 2): Celý případ byl vojenským prokurátorem v Košicích velmi podrobně a pečlivě vyšetřen, posouzení viny svob.(odníka) Maďara i vojína Řeháčka, zvláště pokud jde o obvinění ze zločinu spoluviny na zločinu bezprávného obmezování osobní svobody člověka podle §§ 11, 371 v. Tr.(estního) z.(ákona), však náleží již soudu a nelze předbíhat výsledkům hlavního přelíčení. Pokud jde o npor. part.(yzana) Štima a čet.(aře) part.(yzana) Šuhadu, vede příslušné trestní řízení státní zastupitelství v Prešově, jak již bylo výše uvedeno.

Podotýkám, že nemohlo dosud býti zjištěno, zda Štim a Šuhada oprávněně uvádějí partyzánské hodnosti, neboť podle zákona č. 34/1946 Sb. dosud prověřeni nebyli.

V Praze dne 4. listopadu 1946

Ministr národní obrany:

gen. Svoboda v. r

Dokument č. 78

List vedenia Demokratickej strany z 28. augusta 1946 Predsedníctvu Komunistickej strany Slovenska.

Bratislava, dňa 28. augusta 1946

P.T

Predsedníctvo Komunistickej strany Slovenska

Bratislava

Predsedníctvo Demokratickej strany svojimi zástupcami a to predsedom Dr. Jozefom Lettrichom a gen.(erálnym) taj.(omníkom) Dr. Fedorom Hodžom prednieslo zástupcom komunistickej strany pp.(pánom) Dr. Gustavovi Husákovi, Ladislavovi Novomeskému a Ladislavovi Holdošovi na porade v Bratislave dňa 9. augusta 1946 nasledovné podmienky, pod ktorými Demokratická strana upustila od svojho nároku na obsadenie funkcie povereníka školstva a osvetu v novom Zbore povereníkov.

- 1/ Zástupca povereníka p.(án) Jozef Pavlík bude sprostý tejto funkcie a osobitná funkcia zástupcu povereníka nebude vytvorená.
- 2/ Prednosta odboru pre veci katolíckeho kultu p. Dr. Straka bude nahradený inou hodnotnejšou osobou, prijateľnou i zainteresovaným cirkevným kruhom.
- 3/ Referát pre kultové veci slovenských kalvínov bude obsadený p.(ánom) Ondrejom Maťašíkom, farárom v Lúčkach.
- 4/ Inšpektorom národných škôl na Slovensku bude menovaný riaditeľ Mešt.(ianskej) školy v Bratislave p.(án) Branislav Lichardus.
- 5/ Niektorí školskí inšpektori pozbavení svojich funkcií a penzionovaní minulým režimom z politických dôvodov budú rehabilitovaní.
- 6/ Otázka rádového učiteľstva z hľadiska umožnenia žiť podľa pravidiel rádového života bude, nakoľko sa tak zatiaľ nestalo, vybavená.
- 7/ Povereníctvo predloží Slovenskej národnej rade osnovu náhradnej normy za poštátnené školské budovy a internáty.
- 8/ Povereníctvo sa postará, aby fakticky do poštátneného Svoradova boli prijímaní iba vysokoškoláci katolíci a do poštátneného Štefánikovho domova v Bratislave iba vysokoškoláci evanjelici. V prípade, že si študentstvo týchto ústavov bude žiadať duchovnú správu nech im je vyhovené a touto funkciou nech je poverená osoba mravne, politicky a národné bezúhonná.
- 9/ Školské vysvedčenia, pokiaľ ide o zaradenie náboženstva nech sú opravené tak, ako tomu bolo do roku 1945.
- 10/ Pokiaľ nebude definitívne vyriešená otázka organizácie telovýchovy na Slovensku, poľažne v Republike nech ide aj úradne povolená činnosť v Telocvičnej jednote Sokol na Slovensku.